

Vážený přítomní,

pole každého vědecko-praktického oboru utváří nejenom síť jeho pracovišť, ale také takové složky, jakými jsou vědecké nebo vědecko-profesionální společnosti. V našem oboru je to Československá psychologická společnost při ČSAV, reprezentovaná v Brně oblastní skupinou. Pokusíme se nyní v několika málo větách shrnout její dosavadní historii a činnost a nastínit i některé koncepční otázky jejího dalšího vývoje.

Kořeny činnosti brněnské oblastní skupiny můžeme vysledovat již v letech před založením ČSPS, k němuž došlo v roce 1958. Jsou spjaty s nástupem prvních brněnských psychologů na ~~brněnská~~ ^{praktická} pracoviště, tehdy zejména do oblasti zdravotnictví. Tito průkopníci psychologické profese v Brně se při svém pracovním uplatňování setkávali s řadou problémů a obtíží. To je podněcovalo k tomu, aby se nějakým způsobem sdružili a aby hledali takovou formu tohoto sdružení, které by jim umožnila nejen vyměňovat si pracovní zkušenosti, předávat si odborné informace a uvažovat o otázkách své profese, ale také opřít se o autoritu nějaké vědecké psychologické instituce. Jedinou institucí, která tehdy přicházela v úvahu, byla katedra psychologie filosofické fakulty; proto právě při ní byl ustaven koncem roku 1953 kroužek praktických psychologů. V Brně pracovalo v tom roce šest praktických psychologů, z toho pět v různých zdravotnických zařízeních, jeden v záchytném domově; další psychologové, z nichž někteří byli rovněž absolventy studia psychologie v Brně, se uplatňovali v některých moravských městech, zejména v Kroměříži, Olomouci a Opavě. První schůzka těchto brněnských i mimobrněnských psychologů se konala v prosinci 1953 na katedře psychologie v Brně za přítomnosti členů katedry. Jí bylo zahájeno pětileté období, ve kterém se brněnská i mimobrněnská psychologická schůzka scházela na katedře psychologie ve formě půldenních pracovních zasedání, vyplněných odbornými referáty i záležitostmi stavovského rázu; během těchto pěti let

ovšem psychologů přibývalo, takže jejich původní počet se brzy zdvojnásobil i strojnásobil.

Když se na jaře roku 1958 ustavila Československá psychologická společnost, vznikla tím v celostátním zájmu organizační základna pro sdružování psychologů ze všech oborů praxe i výzkumu. Proto krátce po tomto ustavení zanikla činnost brněnského kroužku. ČSPS od počátku počítala s tím, že na její půdě budou pracovat oblastní skupiny, sdružující psychology z určitého územního úseku, většinou města apod. Takové skupiny se opravdu utvořily např. v Praze, v Plzni, v Táboře, v Hradci Králové, v Kroměříži, v Olomouci, a jinde. Brno se tehdy stalo středem tzv. moravské pobočky, ale oblastní skupinu ve vlastním slova smyslu neměla. Nevýhodnost tohoto stavu se v průběhu doby stále více ukazovala; město, které po Praze mělo ^{v českých zemích} relativně největší počet psychologů a psychologických pracovišť, postrádalo organizační základnu pro sdružování psychologů a pro kontakt s ústředními orgány ^{Společnosti}. Počátkem roku 1964 bylo v Brně přes čtyřicet kvalifikovaných psychologů, kteří se uplatňovali na různých úsecích společenské praxe právě tak jako ve výzkumu a při výuce psychologie. Bylo evidentní, že tyto pracovníci mají zápotřebí organizační základny, která by jim umožňovala vzájemnou výměnu odborných informací, diskusi o otázkách stavovského rázu a která by jim sprostředkovala kontakt s děním uvnitř ČSPS. Došlo tedy v červnu 1964 k ustavení brněnské oblastní skupiny ČSPS a byl zvolen její první výbor. Druhý byl zvolen začátkem roku 1969, kdy se v důsledku nového státoprávního uspořádání konstituovala česká část ČSPS; oblastní skupina v Brně se stala její organizační jednotkou.

Od svého vzniku v roce 1964 se oblastní skupina ČSPS v Brně snažila rozvíjet svou činnost tak, aby to odpovídalo diferencovanosti pracovních zaměření jejích členů. Toho času je v Brně skoro 90 činných a kvalifikovaných psychologů, uplatňujících se v různých úsecích společenské praxe. ~~V průběhu let v referenci byly vypracovány~~ ^{Upravením činnosti v referenci byly vypracovány} o rás-

ných úsecích, v nichž se realizuje činnost psychologů, tedy o vědecko-výzkumných a vědecko-pedagogických pracovištích, o praktických pracovištích ve zdravotnictví, průmyslu a výchovném poradenství. Obraz činnosti brněnských psychologů nemůže být ovšem tímto výběrem referátů vyčerpán, poněvadž psychologický výzkum se v Brně uskutečňuje i v rámci některých rezortních výzkumných ústavů, výuka psychologie probíhá i na jiných vysokých školách než na filosofické fakultě a má i některé speciální formy (viz Ústav pro doškolení středních zdravotnických pracovníků) a praktická činnost psychologů se uskutečňuje ještě na dalších úsecích než jsou ty, kterým tu byly věnovány speciální referáty. Pracovní program oblastní skupiny by tedy měl být koncipován tak, aby odpovídal zájmům a potřebám tohoto různorodého složení členstva.

V dosavadní činnosti brněnské oblastní skupiny převládaly prvky tradice převzaté z někdejšího brněnského kroužku. Jako tehdy konají se i nyní ve dvouměsíčních intervalech půldenní pracovní zasedání s odborným programem, který tvoří referáty s nejrozmanitějšími tématy z okruhu problematiky psychologie, sdělení o novinách v psychologické literatuře, zprávy o odborných zkušenostech získaných při zahřaničních pobytech, apod. Vcelku jsme uspořádali od roku 1964 28 pracovních zasedání, z toho dvě dvoudenní, věnovaná k osobním jubileím členů skupiny, ostatní půldenní. Referujícími byli převážně brněnští psychologové, přičemž v malém počtu šlo o spoluměstřity z jiných oborů, zejména o lékaře; hosty-psychology z jiných oblastí republiky jsme měli v 10 případech, zahraničních referujících hostů bylo sedm. Kromě těchto pracovních zasedání jsme v průběhu posledního roku začali pořádat také exkurze, při nichž navštívujeme jednotlivé členy naší oblastní skupiny přímo na jejich pracovištích a seznamujeme se s povahou a problematikou jejich práce. Vytvořili jsme také - prozatím jednu - příležitost pro neformální osobní setkání členů skupiny mimo pracovní pádu.

Pro úplnost je třeba ještě dodat, že jsme v průběhu našich pracovních zasedání po odborné části zaznamenali také část věnovanou informacím o otázkách organizačního a stavovského rázu; tyto informace mohli přinášet ti členové skupiny, kteří jsou současně členy hlavněho výboru české části ČSPS. Bohužel ~~na~~ tato ^{část} našich zasedání byla zpravidla zaznamenána až na jejich konci, kdy jsme se již ocitali v časové tísní a kdy již nebylo možno různé záležitosti důkladně a v klidu projednat.

Takový ~~je~~ tedy ~~obraz~~ obraz naší ~~činnosti~~ dosavadní činnosti. Z určitého hlediska bychom s ním snad mohli být spokojeni, zejména uvážíme-li, že v současné době je oblastní skupina v Brně jedna z mála skupin v českých zemích, které jsou aktivní. Na druhé straně je dost důvodů pro to, abychom se zamýšleli nad otázkami perspektiv další činnosti brněnské skupiny a zejména nad otázkami koncepce této činnosti. To tím spíše, že i hlavní výbor české části ČSPS se nyní zamýšlí nad otázkou oblastních skupin a začíná spatřovat nevýhodu v tom, že na většině území Čech a Moravy tyto skupiny nejsou v činnosti; byla tedy navržena jejich reaktivace. Ukazuje se, že na území tak velkém jako jsou české země nelze patrně udržovat účinný kontakt mezi ústředím Společnosti a členy bez určitého organizačního proclenění tohoto území. Toho času jsou organizačními jednotkami Společnosti sekce a komise; ty ovšem pracují ^{vše} také centrálně a jsou ^{velice} ~~pevně~~ stavěny před úkol zvládat příliš velké území. Na druhé straně existující oblastní skupiny, které jsou ze dnešního stavu v Brně a v Plzni, nejsou na činnost sekcí a komisí nijak napojeny a ~~nepracují~~ tedy na půdě ^{Společnosti} jaksi izolovaně; tím vážně i řada možností rozvoje jejich činnosti.

Zdá se, že v rámci ^{Společnosti} je zapotřebí i takové půdy, na níž by se scházeli ^{jednak} psychologové z určitého nevelkého území, jednak psychologové všech specializací; to tím spíše, že specializací

přibývá a že patrně nejsou navzájem tak ostře ohraničeny, jak se někdy při povrchním pohledu zdá. Kromě toho je zapotřebí, aby psychologové nejenom se diferencovali podle svých pracovních specializací, ale také prožívali pocit profesionální sounáležitosti a vytvářeli profesionální vědomí. K tomu jim může nspomáhat právě existence takových organizačních jednotek ČSPS, jakými jsou nebo mohou být oblastní skupiny.

Užitečnost oblastních skupin by se mohla projevit zejména ve vztahu k některým komisím ČSPS a k těm sekcím, jejichž členstvo je rozloženo po celém českém území. Pokud jde o komise, jsou mezi nimi některé, které by určitě neměly být jen centrální. To platí především pro komisi pro otázky profese psychologa, která je dnes dokonce nadnárodní, t.j. celostátní; nemůže však účinně pracovat, není-li proorganizována také směrem dolů, nemá-li dost kontaktu s těmi, kteří jsou nositeli této profese, t.j. s psychology v praxi. Tento kontakt se prozatím uskutečňuje jen cestou sekcí, ale mohl by se snad ještě účinněji uskutečňovat prostřednictvím oblastních skupin, protože právě na jejich půdě se mohou setkávat psychologové různých specializací, právě na jejich půdě si mohou uvědomovat jak společné znaky své profesionální pozice, tak i specifické rozdíly. Sekce, které většinou pracují v národním měřítku, jsou ve své činnosti brzděny okolností, že psychologům z rutinních pracovišť často z pracovních i finančních důvodů není snadné uvolnit se pro účast na akci sekce, která se koná buďto v hlavním městě nebo v nějakém centru dost vzdáleném od jejich pracoviště; některé akce sekcí by se však mohly uskutečňovat také v rámci menších územních celků, jakými jsou právě oblastní skupiny. V tomto směru by snad stálo za to povšimnout

si organizační struktury Čs. lékařské společnosti J.E.Purkyně. Ta se skládá z odborných společností, analogických našim sekcím (farmakologická společnost, endokrinologická společnost, apod.), které jsou národní, a kromě toho z jednotek, které byly dříve označovány

teralmen "Všeobecné pobočky" a nyní se nazývají "Spolek lékařů
.....". Jednotlivé akce jsou pořádány buďto v národním měřítku od-
borními společnostmi nebo v místním měřítku spolky lékařů; přitom
zároveň program má být v obojím případě značný.

Pečad jde o koncepci činnosti oblastních skupin a tedy i bratr-
ské, chtěla bych položit otázku na tu složku, které jsme se doposud
vklonili méně, totiž na řešení konkrétních otázek profesionálního
a stávajícího rázu. Naproti nesmíme ustupovat od odborných programů
některých pracovních zasedání a exkurzí. Ale uvádíme si, že situace
je dnes jiná než před patnácti nebo více lety, kdy psychologům bylo
všechno slyšet referát s psychologickou tematikou, kdy neměli mo-
žnost klenouti ve vědeckých společnostech svého nebo jiných oborů,
atd. Dnes je tomu tak, že se nám kupí na stolech pozvánky na konfe-
rence, semináře, sympozia našeho i jiných oborů; vzhledem k tomu
ani dobrý odborný program pracovního zasedání oblastní skupiny nemůže
být tak přitažlivý, jak by byl před oněmi patnácti lety. Z toho ply-
ne, že oblastní skupiny by se měly ve větší míře, než to činily do-
posud, vyklívat v té oblasti činnosti, ve které je někdo nemůže suplo-
vat, totiž v projednávání všech otázek týkajících se psychologie a
profese psychologů, přičemž rozmanitost aspektů by bylo možno čerpat
převážně z rozmanitosti dnešní činnosti psychologů, z početnosti jejich
specializací. Taková aktivita oblastních skupin by byla přínosem i
pro činnost dnes existujících devíti sekcí a sedmi komisí ČSPS;
oblastní skupiny by mohly formulovat své stanoviska, návrhy, podněty
a připomínky přímo vůči jednotlivým sekcím a komisím nebo vůči hlav-
nímu výboru jakožto centrálnímu orgánu České části ČSPS. Tak by také
došlo k organizačnímu propojení i vytvoření reálného a účinného
kontaktního členu Společnosti a jejím ústředím; za těchto podmínek
by ústředí mohlo mnohem efektivněji pracovat pro ty, kterými bylo
voleno a kterým za svou činnost odpovídá, totiž psychologům na
celém národním území,

Myslím, že to vše se nemůže uskutečnit bez aktivity a iniciativy psychologů samotných, bez jejich zainteresovanosti na činnosti ČSPS. Psychologové mají možná často pocit, že oproti živé konkrétnosti těch pracovních úseků, ve kterých se uplatňují, tedy oproti zdravotnictví, dopravě, průmyslu, výchovnému poradenství, atd., je psychologická společnost čímsi příliš odtažitým, že je půdou teoretických a výzkumných pracovníků a že není dost vnímavá pro problémy svých řadových členů, psychologů z praxe. Takové pocity jsou možná někdy i dost opodstatněné; ale i kdyby odpovídaly skutečnému stavu, není to nezměnitelný stav a změna závisí právě na aktivitě psychologů samotných. Neměli by totiž zapomínat na jednu okolnost: že na půdě rezortů jako je zdravotnictví, školství, průmysl atd., jsou vždy hosty a snad do jisté míry i cizinci a že psychologická společnost je jediná společná půda, kterou mají, a jediná společensky významná organizace, o jejíž autoritu se mohou opírat tehdy, když v jednotlivých rezortech nenacházejí dost pochopení pro specifické znaky své činnosti nebo setkávají se v nich přímo s obtížemi. Záleží tedy především na nich, zda se ^{v budoucnu} podaří vytvořit z Československé psychologické společnosti ^{a kdy a jaké oblasti by měla} takové orgány, které by se angažovaly ve všech důležitých záležitostech psychologie, psychologů a psychologické profese ještě mnohem účinněji, než jak tomu mohlo být doposud.